

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM
VÁLLALATGAZDASÁGTAN INTÉZET
VERSENYKÉPESSÉG KUTATÓ KÖZPONT

Lesi Mária:

A 2004-ES VERSENYKÉPESSÉG KUTATÁS
VÁLLALATI MINTÁJÁNAK ALAPJELLEMZŐI ÉS
REPREZENTATIVITÁSA

VERSENYBEN A VILÁGGAL 2004 – 2006
GAZDASÁGI VERSENYKÉPESSÉGÜNK VÁLLALATI NÉZŐPONTBÓL
CÍMŰ KUTATÁS

2. sz.

MŰHELYTANULMÁNY

VERSENYKÉPESSÉG KUTATÁSOK MŰHELYTANULMÁNY-SOROZAT

http://www.uni-corvinus.hu/vallgazd/kutatas/versenykepesseg_main.html

versenykepesseg@uni-corvinus.hu

www.competitiveness.hu

T: 482 5903 Fax: 482 5859

Lesi Mária: A 2004-es versenyképesség kutatás vállalati mintájának alapjellezői és reprezentativitása című tanulmány

a VERSENYKÉPESSÉG KUTATÁSOK MŰHELYTANULMÁNY-SOROZAT

2. sz. kötete

2005. június

A tanulmány szakmai tartalma a forrás megjelölésével és a hivatkozási szokások betartásával felhasználható és hivatkozható.

Tartalom

BEVEZETÉS	5
1. A MINTA VÁLLALATMÉRET SZERINTI ÖSSZETÉTELE	6
1.1. LÉTSZÁM SZERINTI MEGOSZLÁS	6
1.2. ESZKÖZÉRTÉK ÉS ÁRBEVÉTEL SZERINTI MEGOSZLÁS	7
2. A MINTA ÖSSZETÉTELE A VÁLLALATOK FŐ TEVÉKENYSÉGE SZERINT	9
3. A VÁLLALATOK TULAJDONOSI SZERKEZETE	11
4. A VÁLLALATOK MEGOSZLÁSA RÉGIÓNKÉNT	14
ÖSSZEGZÉS	15
FORRÁSOK	17

Összefoglalás

A tanulmány a Budapesti Corvinus Egyetem Versenyképesség Kutató Központja által 2004-ben elvégzett vállalati felmérés mintájának alapjellemzőit mutatja be. Összeveti a felmért vállalatok méret, tulajdonosi szerkezet, iparág és régiók szerinti megoszlását a sokaságra vonatkozó hivatalos statisztikákkal, így képet kaphatunk a minta reprezentativitásáról.

Abstract

The paper describes the main characteristics of the sample of a survey on firm competitiveness carried out by the Competitiveness Research Center of Corvinus University of Budapest in 2004. The representativity of the sample is analyzed by comparing sample and population statistics on firm size, industry, ownership and region.

Bevezetés

A tanulmány a Budapesti Corvinus Egyetem Versenyképesség Kutató Központja által 2004-ben elvégzett vállalati felmérés mintájának alapjellemezőit mutatja be, valamint az adatbázis és a sokaságra vonatkozó hivatalos statisztikák összevetésével képet nyújt a minta reprezentativitásáról. Az adatgyűjtés kérdőíves felméréssel történt 2004 márciusa és júniusa között, amelynek során minden esetben 4 külön kérdőívet töltöttek ki a vállalatok felsővezetői: a vezérigazgató mellett a marketing, a termelési és a pénzügyi területek vezetői. A mintában szereplő cégek kiválasztásánál a legfontosabb szempont az volt, hogy önálló jogi személyiséggel rendelkező, 50 fő feletti vállalkozások lekérdezése történjen meg, mivel ezekre a szervezetekre jellemző, hogy szervezetenként elkülönült egységként megjelennek bennük azok a területek, amelyekre a kérdések vonatkoztak. Az 1300 vállalatból álló célminta összeállításánál a létszám szerinti méret és a területi reprezentativitás játszott szerepet, vagyis az adott vállalati körön belül rétegzett minta kialakítására történt kísérlet. A felmérés végére összeállt minta reprezentativitása természetesen torzult némileg, hiszen – mint minden önkéntes vállalati felmérés esetén – a válaszadási hajlandóság függvényében alakult az adatbázisba kerülő vállalatok köre. Végül 301 vállalattól sikerült információt gyűjteni, és egy közel 3600 változót tartalmazó adatbázis állt össze.

A tanulmány első része a minta méret szerinti összetételét és reprezentativitását vizsgálja létszám, eszközérték és nettó árbevétel szerint a hozzáférhető hivatalos statisztikák segítségével. Ezt követi a szervezetek fő tevékenység szerinti megoszlásának és reprezentativitásának bemutatása. A 3. részben a meghatározó tulajdonos típusa szerint hasonlítom a vállalatok relatív gyakoriságát és saját tőkéjük összértékét a sokasági jellemzőkhöz. Végül a minta vállalatainak régiók szerinti összetételét vetem össze a populáció területi megoszlásával.

1. A minta vállalatméret szerinti összetétele

A vállalatok méretére vonatkozóan 3 jellemzőt vizsgálunk: a 2003-as évre vonatkozó átlagos alkalmazotti létszámot, a 2003. évi nettó árbevétel mértékét és a 2003. december 31-i mérlegfőösszeg szerinti eszközértéket.

1.1. Létszám szerinti megoszlás

A vállalatok méret szerinti besorolásához a kutatási projektben résztvevők egységesen a 2004 elején még hatályos 1999. évi KKV törvényt vették alapul.¹ (Wimmer, Csesznák, 2005) Bár a szabályozás alapján 3 különböző mérőszám (létszám, mérlegfőösszeg és árbevétel) együttesen határozza meg, hogy egy vállalat mely méretcsoportba tartozik, jelen tanulmányban az egyes kategóriák alapján külön-külön vizsgálom a minta összetételét az alapsokasággal történő összehasonlítás érdekében. A mintába került vállalatok közül a legkisebb 10, míg a legnagyobb 40 000 feletti alkalmazottal rendelkező társas vállalkozás. Bár a kutatás eredeti szándék szerint a közepes és a nagyvállalatokat célozta meg, a mintába belekerült 15 db. 50 fő alatti vállalat is.

Az 1. táblázatban található kategóriáknak megfelelően a minta vállalatainak többsége (57,2 százalék) a középvállalati kategóriába sorolható létszám alapján és 37,7 százalékuk tekinthető nagyvállalatnak.

¹ 1999. évi XCV. törvény a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról: mérlegfőösszeg szerinti besorolás. 2005. január 1-től a 2004. évi XXXIV. törvény szabja meg az értékhatárokat az uniós ajánlás alapján, (2003/361/EK) euróban.

1. táblázat: A minta és az alapsokaság megoszlása létszám szerint

Méret szerinti kategóriák	MINTA		SOKASÁG ¹					
	A mintában szereplő vállalatok		Jogi személyiségű gazdasági társaságok		Jogi személyiségű gazdasági társaságok 10 fő felett		Jogi személyiségű gazdasági társaságok 50 fő felett	
	Cégek száma	%	Cégek száma	%	Cégek száma	%	Cégek száma	%
Alkalmazott nélküli és mikrováll. 0 - 9			149 496	85,1%				
Kisvállalat 10-49, "kis"	15	5,1%	20 958	11,9%	20 958	79,8%		
Középváll. 50 – 249	170	57,2%	4 346	2,5%	4 346	16,6%	4 346	82,1%
Nagyváll. 250 -	112	37,7%	949	0,5%	949	3,6%	949	17,9%
Összesen	297	100,0%	175 749	100,0%	26 253	100,0%	5 295	100,0%

¹KSH Évkönyv 2003: A működő vállalkozások száma létszám-kategóriák szerint

A működő jogi személyiségű gazdasági társaságok döntő többsége (85,1 %) mikrovállalat volt 2003-ban Magyarországon. Az adatbázisban szándékosan nem szerepelnek mikrovállalatok, ezért a minta reprezentativitásának érzékeltetéséhez feltüntettem mind a 10 fő feletti mind az 50 fő feletti vállalkozások létszám-kategóriánkénti megoszlását. Mivel kisvállalatok csupán „véletlenül” kerültek a felmért cégek közé, a 10 fő feletti sokasági megoszláshoz képest a minta igen torzultnak tekinthető: a kisvállalatok alul, a közepes- és nagyvállalatok pedig jelentősen felülreprezentáltak. Amennyiben a mintavétel eredeti céljának megfelelő reprezentativitást vizsgáljuk (50 fő feletti társaságok), azt tapasztaljuk, hogy az alapsokasági arányokhoz képest a közepes vállalatok aránya alacsonyabb (57,2% a 82,1 %-kal szemben) a nagyvállalatok aránya pedig magasabb (37,7% a 17,9 %-kal szemben).

1.2. Eszközérték és árbevétel szerinti megoszlás

A minta mérlegfőösszeg- és árbevétel-kategóriák szerinti összetételét tartalmazza a következő táblázat.

2. táblázat: A minta összetétele az eszköz és árbevétel alapú méretkategóriák szerint

Méret-kategóriák mérlegfőösszeg alapján ¹	Vállalatok száma a mintában	Megoszlás	Méret-kategóriák árbevétel alapján ²	Vállalatok száma a mintában	Megoszlás
Legfeljebb 500 millió Ft	87	31,5%	Legfeljebb 700 millió Ft	85	29,9%
500 m felett, legfeljebb 2700 m Ft	94	34,1%	700 m felett, legfeljebb 4000 m Ft	114	40,1%
2700 m Ft felett	95	34,4%	4000 m Ft felett	85	29,9%
Összesen	276	100,0%	Összesen	284	100,0%

^{1,2} Az 1999. évi XCV. törvény kategóriái

Mint a táblázatból látható, a méret szerinti megoszláshoz képest a pénzügyi ismérvek alkalmazásával a vállalatok egy része áthelyeződik az alacsonyabb méretkategóriákba. Eszközérték alapján a kisvállalati körbe sorolható a felmért cégek 31,5 százaléka, árbevétel alapján pedig szintén a közel 30 százaléka, miközben lecsökken a középvállalatok aránya.

Eszközérték alapú vállalati megoszlást a hivatalos források nem közölnek, ezért a fenti statisztika közvetlenül nem hasonlítható a populációhoz. Az ECOSTAT saját vállalati adatbázisából 217000 kettős könyvvitelt vezető vállalat létszám alapú méretkategóriánkénti adatait tette közzé 2003-ra, ami alapján néhány összehasonlítás megtehető a nettó árbevételre vonatkozóan (ECOSTAT, 2004).

3. táblázat: A sokaság és a minta létszám kategóriánkénti árbevétel értékei

Méret-kategória létszám szerint	MINTA				SOKASÁG ¹			
	Szervezetek száma	foglalkoztatottak 1000 fő	Nettó árbevétel mrd Ft	Egy főre eső árbev.	Szervezetek száma	foglalkoztatottak 1000 fő	Nettó árbevétel mrd Ft	Egy főre eső árbev.
0					57026	0	1129	-
1-4					107997	199	3205	16,1
5-9					23734	155	2840	18,3
10-49	15	0,5	7,8	15,5	22447	446	8527	19,1
50-249	170	20,2	359,4	17,8	4588	460	8274	18,0
250-	112	174,7	4312,0	24,7	884	794	18426	23,2
Összesen	297	195,4	4679,2	23,9	216676	2054	42401	20,6

¹Forrás: ECOSTAT, 2004

A 3. táblázat tartalmazza a sokaságra közölt, valamint a mintából összesített dolgozói létszám és nettó árbevétel értékeket és ezek hányadosát. Ennek alapján az adatbázisban szereplő kis- és középvállalatok összességében alacsonyabb, a nagyvállalatok pedig magasabb egy főre eső árbevételre támaszkodtak 2003-ban mint a sokaság vállalatai.

A foglalkoztatottakra és árbevételre vonatkozó arányok is kiolvashatók a következő, 4. táblázatból. A mintában jelentősen alulreprezentált kisvállalati körnek a foglalkoztatottakból és a nettó árbevételből is igen alacsony rész tulajdonítható, míg a felülreprezentált nagyvállalati kategóriához tartozik az árbevétel és a dolgozók döntő többsége.

4. táblázat: A sokaság és a minta létszám kategóriánkénti árbevétel értékei

Méret- kategória létszám szerint	SOKASÁG ¹			MINTA		
	Szerve- zetek száma	foglalkoz- tatottak 1000 fő	Nettó árbevétel mrd Ft	Szerve- zetek száma	foglalkoz- tatottak 1000 fő	Nettó árbevétel mrd Ft
<i>10 fő feletti vállalkozások</i>						
10-49	80,4%	26,2%	24,2%	5,1%	0,3%	0,2%
50-249	16,4%	27,1%	23,5%	57,2%	10,3%	7,7%
250-	3,2%	46,7%	52,3%	37,7%	89,4%	92,2%
Összesen	100%	100%	100%	100%	100%	100%
<i>50 fő feletti vállalkozások</i>						
50-249	83,8%	36,7%	31,0%	60,3%	10,4%	7,7%
250-	16,2%	63,3%	69,0%	39,7%	89,6%	92,3%
Összesen	100%	100%	100%	100%	100%	100%

¹Forrás: ECOSTAT, 2004

2. A minta összetétele a vállalatok fő tevékenysége szerint

A vállalatok által megjelölt, fő tevékenységre vonatkozó TEÁOR kódok alapján kétféle ágazati besorolást alakítottak ki a kutatóközpont munkatársai. Az első csoportosítás a nemzetgazdasági ágak szintjén 8 kategóriát tartalmaz, a második pedig – tekintettel a feldolgozóipari vállalatok nagy részarányára – a feldolgozóiparon belül további csoportok kialakításával 11 csoportra bontja a vállalatokat (Wimmer, Csesznák, 2005). A következő két táblázat bemutatja a minta és a sokaság különböző besorolásoknak megfelelő összetételét. Mivel a vállalatok mérete szerint a sokaság megoszlása az egyes ágazatok között jelentősen eltérhet, a táblázatokban feltüntettem mind a 10 fő feletti mind az 50 fő feletti vállalkozások összetételét.

5. táblázat: Fő tevékenységek szerinti megoszlás – gazdasági ágak

Tevékenység kategória	MINTA		SOKASÁG ¹			
			10 fő feletti vállalkozások		50 fő feletti vállalkozások	
Mezőgazdaság	26	8,6%	2 189	6,6%	564	9,6%
Kitermelő ipar	2	0,7%	110	0,3%	24	0,4%
Feldolgozóipar	154	51,2%	9 902	30,0%	2 567	43,7%
Energiaszolgáltatás	21	7,0%	262	0,8%	150	2,6%
Építőipar	17	5,6%	4 078	12,4%	422	7,2%
Kereskedelem	29	9,6%	7 494	22,7%	829	14,1%
Szolgáltatás	40	13,3%	7 883	23,9%	1 150	19,6%
Közösségi szolgáltatás	12	4,0%	1 056	3,2%	171	2,9%
Összesen	301	100,0%	32 974	100,0%	5 877	100,0%

¹Forrás: KSH Évkönyv 2003, működő gazdasági szervezetek

Az 5. táblázatból kiderül, hogy a minta gazdasági ágak szerinti összetétele közelebb áll a magyarországi 50 fő feletti vállalkozások összetételéhez, mint a 10 fő feletti vállalkozásokéhoz. Az adatbázis nagyobb arányban tartalmaz vállalatokat a feldolgozóiparból, az energiaszolgáltatás és a közösségi szolgáltatások területéről, míg a kereskedelem, építőipar és a nem közösségi szolgáltatás szektorok kissé alulreprezentáltak tekinthetők.

A 6. táblázat a feldolgozóiparon belüli csoportok arányairól és reprezentativitásáról nyújt információt. Az 50 fő feletti cégek összetétele ismét közelebb áll a minta megoszlásához, mint a 10 fő felettié. Kiugróan nagy torzulást nem fedezhetünk fel a minta összetételében, az élelmiszeripari vállalatok, a könnyűipar és a vegyipar valamelyest felülreprezentáltak a mintában, míg a gépipari cégek aránya a sokaságban nagyobb (az 50 fő feletti cégek esetében).

6. táblázat: Fő tevékenységek szerinti megoszlás a feldolgozóipar részletesebb bontásával

Tevékenység kategória	MINTA		SOKASÁG ¹			
			10 fő feletti vállalkozások		10 fő feletti vállalkozások	
Mezőgazdaság	26	8,7%	2 189	6,6%	564	9,6%
Kitermelő ipar és energiaszolgáltatás	23	7,7%	372	1,1%	174	3,0%
Élelmiszeripar	30	10,0%	1 658	5,0%	428	7,3%
Könnyűipar (Textil-, bőrtermék, fa-, papírgyártás, kiadói, nyomdai tevékenység)	40	13,3%	2 889	8,8%	691	11,8%
Vegyipar (Kokszyártás, kőolaj-feldolgozás, vegyi anyag, gumi-, műanyag termék)	27	9,0%	812	2,5%	239	4,1%
Gépipar (Gép, berendezés, villamos gép, műszer és járműgyártás)	25	8,3%	1 926	5,8%	659	11,2%
Egyéb feldolgozóipar (Nemfém ásványi termék, fémalapanyag, fémfeldolgozási termék gyártása és máshova nem sorolt feldolgozó ipar)	31	10,3%	2 617	7,9%	550	9,4%
Építőipar	17	5,7%	4 078	12,4%	422	7,2%
Kereskedelem	29	9,7%	7 494	22,7%	829	14,1%
Szolgáltatás	40	13,3%	7 883	23,9%	1 150	19,6%
Közösségi szolgáltatás	12	4,0%	1 056	3,2%	171	2,9%
Összesen	300	100,0%	32974	100,0%	5877	100,0%

¹Forrás: KSH Évkönyv 2003, működő gazdasági szervezetek

3. A vállalatok tulajdonosi szerkezete

A válaszadók tulajdonos típusonként megadták a céjükre jellemző tulajdonosi részarányokat, valamint megjelölték a vállalatukra jellemző tulajdonosi koncentráció mértékét. A következő táblázat az átlagosan birtokolt részesedéseket tartalmazza tulajdonosi csoportonként a minta vállalataiban.

7. táblázat: Átlagos tulajdonosi részarányok a minta vállalataiban a tulajdonosok típusa szerint

Tulajdonos típusa	Átlag	Szórás
Állam (%)	12.20	30.99
Állami többségű hazai vállalat (%)	3.19	16.39
Önkormányzat (%)	9.56	27.68
Közösségi összesen (%)	24.95	40.90
Külföldi pénzügyi (%)	4.52	17.76
Külföldi szakmai (%)	15.58	34.69
Külföldi összesen	20.10	37.60
Belföldi pénzügyi (%)	5.41	20.10
Belföldi magánszemély - vállalaton kívüli (%)	20.50	36.91
Belföldi magánszemély vállalaton belüli (%)	18.11	34.58
MRP szervezet (%)	2.28	10.44
Menedzsment (%)	7.52	21.98
Hazai magán összesen (%)	53.82	46.46
Egyéb (%)	1.13	5.18

Megj.: N= 290, minden változóra érvényes eset.

Mint látható, az összes tulajdon kb. 15 százaléka van az állam, illetve állami vállalatok kezében, az önkormányzati tulajdon pedig átlagosan a 10 százalékot közelíti. A felmért vállalatok tulajdonának 20 százalékát külföldi, főként szakmai befektetők birtokolják, és belföldi magántulajdonosok rendelkeznek átlagosan a tulajdon több mint felével. A belföldi tulajdonosi körön belül jelentős a belső tulajdonosok – vállalatvezetők, alkalmazottak és MRP szervezetek – átlagos részesedése (28 % körüli).

A gazdálkodó szervezetek tulajdonosi szerkezetére vonatkozóan a legutolsó hivatalos statisztika 2002-re érhető el, feltételezhetjük viszont, hogy nem történt nagymértékű változás bő egy év alatt a közepes és nagyvállalatok tulajdonosi viszonyaiban. A KSH a kettős könyvvitelt vezető vállalatok körére adja meg tulajdonosi csoportok szerinti bontásban a szervezetek számát, a csoportokba tartozó összes alkalmazotti létszámot, jegyzett tőkét és bruttó hozzáadott értéket. Az egyes tulajdonosi kategóriákba azokat a vállalatokat sorolták, melyek jegyzett tőkéjében a külföldi részesedés 50 százalék feletti vagy relatív többségben van. Az ún. „közösségi” tulajdonosi kategória az állami és helyi önkormányzati tulajdonú vállalatokat foglalja magában. Amennyiben egyenlő részesedéssel rendelkeznek az egyes tulajdonosi kategóriákba tartozók, a hazai-külföldi arányok egyezősége esetén a külföldi, a közösségi-hazai egyezőségnél pedig a közösségi kategóriába sorolták a vállalatokat. (KSH, 2003, p. 296). A következő táblázatban először az így kialakított csoportokba tartozó vállalatok száma szerint hasonlítjuk össze a sokaság és a minta összetételét.

8. táblázat: Vállalatok száma és megoszlása meghatározó tulajdonosi típus szerint

Tulajdonosi kategória	MINTA		SOKASÁG ¹	
	Vállalatok száma	Megoszlás	Vállalatok száma	Megoszlás
Közösségi	77	25,7%	1 835	0,9%
Külföldi	64	21,3%	21 346	10,5%
Belföldi magán	159	53,0%	180 020	88,6%
Összesen	300	100,0%	203 201	100,0%

¹KSH Évkönyv 2003: A vállalatok tulajdonosi szerkezete 2002

Mint a táblázatból látható, az adatbázisban jelentősen nagyobb arányban szerepelnek közösségi tulajdonú vállalatok, mint a sokaságban, és a külföldi cégek is felülreprezentáltak, míg a belföldi magáncégek aránya jóval alacsonyabb sokaságbeli részesedésüknél. Nehezíti az összehasonlítást, hogy a sokaságra közölt adatok valószínűleg számos kis létszámú hazai vállalat adatait is tartalmazzák, melyekből a mintában csak néhány található.

A KSH az egyes tulajdonosi kategóriákba eső vállalatokra közli az összes jegyzett tőke nagyságát is, ami a domináns tulajdonosi típusok által képviselt tőke nagyságrendjeit is érzékelteti. A következő táblázat ezt veti össze a mintából hasonlóan számított értékekkel. A kérdőív ugyan nem kérdezett rá a jegyzett tőke nagyságára, közelítésként a saját tőke mennyiségét használtuk az összehasonlításhoz, feltételezve, hogy ez az arányokat nem befolyásolja lényegesen.

9. táblázat: A meghatározó tulajdonosi kategóriákba tartozó vállalatok által képviselt saját és jegyzett tőke mértéke¹

Tulajdonos típusa	MINTA		SOKASÁG ²	
	Saját tőke (mFt)	Megoszlás	Jegyzett tőke (mFt)	Megoszlás
Közösségi	509 374	34,4%	2 162 691	28,1%
Külföldi	777 228	52,4%	2 880 495	37,4%
Hazai magán	195 767	13,2%	2 652 327	34,5%
Összesen	1 482 368	100,0%	7 695 513	100,0%

¹A táblázatban található tőkeértékek a kategóriába tartozó vállalatok saját illetve jegyzett tőkéjének összesített értékét tartalmazzák.

²KSH Évkönyv 2003, A vállalatok tulajdonosi szerkezete 2002

A számított arányokból látszik, hogy bár a belföldi magánvállalatok számossága sokkal nagyobb, mint a közösségi és külföldi tulajdonban lévő cégeké (a mintában és a sokaságban egyaránt), az általuk képviselt tőkeérték aránya jelentősen alacsonyabb. A számszerinti megoszlással szemben a közösségi tulajdon sokkal kevésbé felülreprezentált a mintában. A külföldi tulajdon aránya eszerint az összevetés szerint is magasabb, mint a sokaságban, a hazai magántulajdon részesedése pedig kisebb.

4. A vállalatok megoszlása régióként

A vállalatok területi elhelyezkedés szerinti megoszlását szemlélteti következő táblázat.²

10. táblázat: A minta és a sokaság összetétele régiók szerint

Régió	MINTA		SOKASÁG ¹	
Közép-Magyarország	73	24,3%	96382	53,2%
Közép - Dunántúl	29	9,6%	14962	8,3%
Nyugat-Dunántúl	33	11,0%	14302	7,9%
Dél-Dunántúl	35	11,6%	12236	6,8%
Észak-Magyarország	27	9,0%	11902	6,6%
Észak-Alföld	55	18,3%	15843	8,7%
Dél-Alföld	49	16,3%	15632	8,6%
Összesen	301	100,0%	181259	100,0%

KSH Évkönyv 2003, A működő vállalkozások száma területi egységenként: Kft-k Rt-k és szövetkezetek

A KSH a régiókra vonatkozó statisztikáiban gazdasági formák szerint is csoportosítja a vállalatokat. Ugyan az adatbázis döntően korlátozott felelősségű társaságokat és részvénytársaságokat tartalmaz, néhány szövetkezet is belekerült a mintába, ezért az erre a három vállalati formára összegzett adatokat használtam az összehasonlításhoz. (A működő Kft-k és Rt-k együttes megoszlása

² Az egyes régiók alapjául szolgáló megyei besorolás megtalálható a KSH megfelelő táblázataiban vagy a Magyar Terület- és Regionális Fejlesztési Hivatal honlapján: <http://www.nth.hu/megyek.php>

ehhez nagyon hasonló.) Ahogy a táblázatból kiderül, a minta jóval kisebb arányban tartalmaz budapesti és Pest megyei vállalatokat (Közép-Magyarország) mint a sokaság, a többi régió pedig kivétel nélkül felülreprezentált a mintában, főként az alföldi cégek részesedése tekinthető viszonylag magasnak.

Összegzés

A bemutatott vállalati minta egy olyan mintavételből származó 1300-as vállalati lista alapján állt össze, amely Magyarországon működő, jogi személyiséggel rendelkező, 50 fő feletti vállalkozásokat tartalmazott. A cégek kiválasztásánál a létszám és területi reprezentativitás játszott szerepet. A 23 százalékos válaszadási ráta mellett 301 esetet tartalmazó adatbázis reprezentativitását vizsgálta a tanulmány néhány fontos jellemző mentén.

Létszám szerint a mintában szereplő vállalatok 5,1 százaléka tartozik a kisvállalati, 57,2 százaléka a közép-, és 37,7 százaléka a nagyvállalati kategóriába. Mivel az 50 fő alatti szervezeteket eredetileg nem célozta a kutatás, a kisvállalati csoport a populációhoz viszonyítva jelentősen alulreprezentáltak tekinthető. Amennyiben az 50 fő feletti szervezetek szolgálnak az összehasonlítás alapjául, akkor a nagyvállalatok aránya magasabb sokaságbeli részesedésüknél (a sokaságban 17,9 %), a középvállalatoké pedig alacsonyabb (a sokaságban 82,1%).

Árbevétel és eszközérték szerint a vállalatok mintabeli részaránya kiegyenlítettebbnek tekinthető, a kis- közép- és nagyvállalati érték kategóriák szerinti csoportokban közel egyenlő arányban található elemek. A létszám szerinti kategóriákba sorolt szervezetek egy főre eső árbevétele alapján az adatbázisban szereplő kis- és középvállalatok összességében kisebb, a nagyvállalatok pedig nagyobb hatékonysággal működtek mint a hasonló hazai vállalatok összessége.

A minta gazdasági ágak szerinti összetétele a magyarországi 50 fő feletti vállalkozások összetételéhez hasonló, bár a sokasághoz képest nagyobb arányban tartalmaz feldolgozóipari, energia- és közösségi szolgáltatásokat nyújtó cégeket, míg a kereskedelem, az építőipar és a nem közösségi szolgáltatás szektorai tartozó szervezetek valamelyest alulreprezentáltak. A felmért vállalati kör több mint fele a feldolgozóiparban működik.

Ami a vállalatok tulajdonosi szerkezetét illeti, a közösségi tulajdonú cégek nagyobb arányban szerepelnek a mintában mint a sokaságban, a hazai magántulajdonban lévők pedig alulreprezentáltak tekinthetők 53%-os mintabeli arányuk ellenére, mind elemszámukat mind tőkeértéküket tekintve. A 64 db., nagyrészt külföldi tulajdonú cég az esetek 21,3 százalékát teszi ki és 52,4 százalékkal részesedik a minta vállalatainak saját tőkéjéből, míg a sokaságban ezek az arányok 10,5 és 37,4 százalékra adódnak. (A sokasági arányokat a jegyzett tőke alapján számították).

Területi elhelyezkedés alapján kisebb részben kerültek budapesti és Pest megyei vállalatok az adatbázisba (24,3% szemben a sokaságbeli 53,2%-kal), a többi régió cégei viszont magasabb arányban szerepelnek a mintában, főként az alföldi vállalatok mutattak nagyobb válaszadási hajlandóságot.

Források

Chikán A.-Czakó E. és Zoltayné P.Z. (2004) Fókuszban a verseny, Gyorsjelentés a 2004-es kérdőíves felmérés eredményeiről, Versenyképesség Kutató Központ, BCE, Vállalatgazdaságtan Tanszék, Budapest

KSH (2004a) A vállalatok pénzügyi adatai, 1999-2002, CD-ROM

KSH (2004b) Statisztikai évkönyv 2003, KSH, Budapest

ECOSTAT (2004) Százak klubja, TOP-100, *Mikroszkóp* VII. évf. 9-10. sz., 2004 november

Wimmer Á. és Csesznák A. (2005) Vállalati jellemzők és összefüggéseik az EU-csatlakozás idején – A „Versenyben a világgal” kutatási programban résztvevő vállalatok jellemzése, BCE Vállalatgazdaságtan Intézet 3. sz. Műhelytanulmány, Budapest

A kutatási program támogatói

A hároméves kutatási program elindítását hazai vállalatok tették lehetővé, akiknek ezúton is köszönetünket fejezzük ki. A kutatási program lebonyolítását a következő vállalatok ill. intézmények tették és teszik lehetővé:

OTP Bank Rt.

Mol Rt.

Magyar Külkereskedelmi Bank Rt.

Nemzeti Fejlesztési Hivatal

Vállalatgazdasági Tudományos Egyesület

Vállalatgazdasági Tudományos Oktatási Alapítvány

A műhelytanulmány-sorozat megjelenik 100 példányban
A kiadásért felelős: Chikán Attila igazgató
ISSN 1787-1891 (nyomtatott)
ISSN 1787-6915 (online)